

La febre del coltan

El russov avuf arriben tard i els pistolers comencen a estar de mal humor. Tenen ganes d'entrar en acció, estan asseguts entre llançagranades i metralladores de 7,6 mm apilades a la superfície de càrrega dels tot terreny. Porten les cananes creuades al pit, com els dolents dels *spaghetti western*.

Un porta una samarreta vermella i un barret de *cowboy* negre de feltre gastat en què es llegeix "Texas". El barret és una talla massa gran i cada vegada que es belluga trontolla d'un cantó a l'altre.

En Texas s'aixeca pesadament i agafa el seu fusell kalàixnikov. Escup cervesa Primus calenta, la cigarreta, molla i apagada, li penja de la comissura del llavi. En Texas potser té onze anys, però segur que no és el més petit del grup. Tots mostren respecte per aquest vailet callat i magre. El barret i l'ampolla de cervesa li confereixen autoritat.

El moviment comença després d'una estona. Els nens salten dels cotxes com si pertanyessin a un escamot secret. De la cortina de fum d'un negre profund, només l'ull expert pot distingir la silueta d'un antic helicòpter militar soviètic Mi-8.

La resta ja es porta a terme amb les presses habituals. La màquina aterra sobre la petita extensió de carretera asfaltada, construïda per voluntaris xinesos fa uns anys entre Goma i Kisangani. Un rus salta de l'helicòpter i, sense dir paraula, se situa al costat de l'escotilla de càrrega. Sense aixecar la vista de terra, sis joves congolesos arrosseguen submisos

sacs de 50 quilos plens a vessar a la panxa de l'helicòpter.

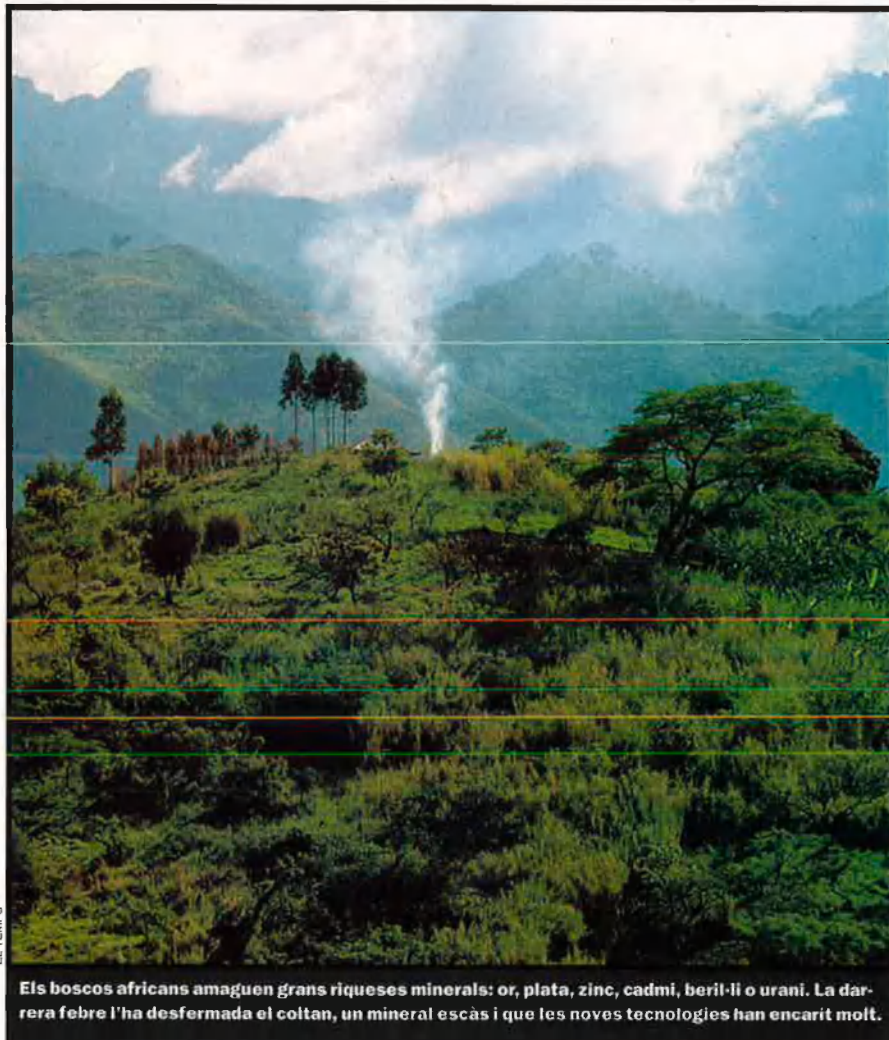
El rus mut porta una llista. Després de 80 sacs, acaba. Un feix de bitllets passa a les mans dels nadius, després el monstre es torna a elevar, aixecant un núvol de terra vermella. El tot terreny també desapareix sorollosament enmig de la tempesta que cau després d'un xàfec.

La representació no ha durat ni deu minuts i n'hi ha tres sessions diàries. Guerriers negres i antics oficials soviètics es troben a la inaccessible zona oriental del Congo. Capaços de qualsevol crueltat, infants soldats es troben amb pilots de l'antic exèrcit soviètic. Aquests infants s'anomenen Maji-Maji ("aigua") i es consideren invulnerables, ja que creuen que la màgia dels seus bruixots converteix les bales enemigues en gotes d'aigua.

Els russos, però, no han estat els primers estrangers atrets pels diners fins a aquest país devastat. Abans van arribar els colonitzadors belgues, i després els comerciants: grecs i libanesos, francesos, britànics, alemanys.

El 70% dels congolesos viuen en una situació de pobresa absoluta, el 85% es troben a l'atur, el 30% dels infants pateixen desnutrició. Però el seu país posseeix les majors existències de cobalt amb contingut de coure. Se suposa que a l'est hi ha petroli, al nord-est hi ha un munt d'or. La plata, el zinc i el coure es troben al Congo en les mateixes quantitats que el cadmi, el beril·li, el wolframi o l'urani. Les províncies de Kasei són plenes de diamants, i els immensos

El desig de fer diners de pressa arrossega comerciants, aventurers i bandes infantils armades fins a les dents a la selva de l'Àfrica Central, on regna l'anarquia i la guerra per les riqueses naturals.

Els boscos africans amaguen grans riqueses minerals: or, plata, zinc, cadmi, beril·li o urani. La darrera febre l'ha desfermada el coltan, un mineral escàs i que les noves tecnologies han encarit molt.

boscs són atapeïts de fustes tropicals per saquejar.

Però la matèria més buscada és el coltan, un mineral de color antracita que s'obté picant de la roca o com a sediment dels rius. Un tros d'aquest mineral és semblant a un de carbó, però pesa com un maó.

Mitjançant un caríssim procediment químic s'aconsegueix separar-ne dos metalls extremadament rars, el niobi i el tàntal. Molt poques empreses ho fan, però entre aquestes es troba la filial del grup empresarial Bayer, H. C. Starck. Al final queda el tàntal, d'una brillantor

platejada, que es premsa en lingots. El tàntal és extremadament conductiu i resistent a la calor, amb un punt de fusió de 2.996 °C. És necessari per a l'enduriment de càpsules espacials i coets intercontinentals, per a telèfons mòbils, microprocessadors i condensadors.

Ja al 1975, el Pentàgon l'havia declarat matèria primera estratègica i objecte d'un valor especial. Però fins al *boom* de les consoles de videojocs i dels mòbils el coltan no havia arribat a ser tan car ni la lluita per aconseguir-lo, tan sanguinària. Encara que Austràlia en continuï sent el proveïdor més important, se significa

Fins al 'boom' dels mòbils el coltan no havia arribat a ser tan car, ni la lluita per aconseguir-lo, tan sanguinària

que el 80 per cent de les reserves mundials es troben a l'Àfrica, i el 80 per cent de les reserves africanes al Congo. Aquest fet ha despertat la cobdícia i ha provocat una caça febril al cor de l'Àfrica.

Al país que abans s'anomenava Zaire, el coltan fins ara només havia estat motiu de desgràcies, igual que l'or per als indis de l'Amèrica del Sud. Quan a final del 2000 els preus van augmentar espectacularment, es va produir un èxode a Kivu del Nord, als jaciments de coltan. Les conseqüències van ser desastroses: com que les persones van abandonar els seus camps i es van traslladar als boscos amb pales i aixades, la fam es va escampar. Les in comptables milícies, els polítics corruptes i la màfia de les matèries primeres, una coalició d'aventurers, espavilats i comerciants dubtosos, impedeixen que s'instauri l'ordre a l'est del Congo, un ordre que no els agrada.

A uns quants centenars de quilòmetres d'en Texas i de les hordes mortals dels Maji-Maji, el comercial d'Hamburg Dieter Pabst fa el cafè a la terrassa de l'Hotel Lake Victoria, a la localitat ugandesa d'Entebbe. Des de fa més de deu anys, Pabst fa els seus negocis al país que Winston Churchill va qualificar com "la perla de l'Àfrica".

Primer va construir una piscifactoria i va comerciar amb la perca del Nil. Però quan el genocidi de Ruanda de 1994 va arrossegar en massa cadàvers al llac Victòria, els alemanys van perdre les ganes de consumir peix d'Uganda. Els negocis de Pabst entraren en una profunda crisi.

Dieter Pabst estava a punt de girar l'esquena a l'Àfrica, però de sobte van florir les tecnologies de la informació. S'obria tot un ventall de possibilitats desconegudes. Quan un col·lega ugandès li va parlar d'un nou metall meravellós, Pabst va entrar en el negoci del coltan i, a la fi de la dècada dels noranta, el seu negoci va arribar de nou al punt àlgid.

Des d'aleshores viatja a Uganda tres o quatre cops l'any per comprar coltan a particulars. Durant molt de temps, Pabst fins i tot havia pensat a organitzar el transport transfronterer ell mateix. Amb el seu company ja havien comprat dos camions, però al Congo va tornar a esclatar la guerra i els camions van desapa-

Armats amb Kalàixnikovs, els nens guerrillers són l'instrument perfecte per a les màfies que trafiquen al Congo amb matèries precioses com el coltan. Un petit exèrcit cruel i fàcil de controlar.

rèixer en algun lloc entre uns fronts incomprensibles per als profans.

L'eufòria es va evaporar. Després de l'esclat de la bombolla tecnològica i que al 2001 els americans llancessin al mercat una gran part de les seves reserves de tàntal, els preus van experimentar una caiguda impressionant. Per mig quilo de coltan que al desembre del 2000 havia costat 380 dòlars no es paguen ara més 26, segons la qualitat.

El marge de guanys que s'emporta Pabst és del 10 per cent, però aquests guanys tampoc no queden garantits, ja que el comerç amb el coltan sempre és arriscat. Força sovint ha enviat "sacs plens de sorra a Anvers pensant que contenien coltan". Molts col·legues seus han deixat el negoci per estafes d'aquest tipus, i altres prefereixen dedicar-se al comerç de la vainilla.

Al Congo no hi ha comerciants com l'hamburguès Pabst, que explotin a gran

escala i donin suport a l'anarquia. El beneficiari amb menys escrúpols de la guerra del coltan es troba des de fa anys a Ruanda, un petit estat de 8,7 milions d'habitants. Hi ha moments en què els seus soldats tenen ocupat un terç del Congo.

Encara avui la tropa rebel RCD-Goma, dirigida des de Ruanda, controla una gran part de l'est, fins a la Kisangani, la ciutat dels diamants. El món sembla molt tolerant. També va ignorar les descarades incursions de les milícies ruandeses entre 1990 i 2002. Es calcula que durant aquest període van morir fins a 4,7 milions de congoleesos.

A diferència del Congo, Ruanda gaudeix ara dels ajuts per a desenvolupament. En determinats moments, l'ajut estranger ha arribat a representar el 90 per cent del seu pressupost nacional.

Cap a Ruanda volen abundants quantitats de diners per a desenvolupament, tot i que les morts continuen sent constants i les caravanes de camions plens de coltan surten de les zones ocupades en direcció a la capital, Kigali. "Amb els diamants podem guanyar uns 200.000 dòlars cada mes", es vanta el titella de Kigali a l'est del Congo, l'antic cap del RCD-Goma Adolphe Onusumba, "però el coltan ens en dona un milió".

Ruanda guanya "250 milions de dòlars en 18 mesos" amb el coltan del Congo. Dos terços s'inverteixen en la guerra

B A S E S

PREMIS OCTUBRE

2004

PREMI D'ASSAIG JOAN FUSTER

Jurats: *Francesc-Marc Àlvaro, Muriel Casals, Josep Fontana, Carles Viver Pi-Sunyer i Vicent Sanchis.*

Els originals hauran de tenir una extensió d'entre 150 i 250 fulls; cada full tindrà entre 1.800 i 2.000 caràcters.

El premi consisteix en una escultura d'Andreu Alfaro més la quantitat de 6.000 euros.

PREMI DE NARRATIVA ANDRÒMINA

Jurats: *Francesc Caiafat, Alfred Mondria, Ramon Pla, Maria Mercè Roca i Francesc Sellés.*

Els originals hauran de tenir una extensió d'entre 150 i 200 fulls, cada full tindrà entre 1.800 i 2.000 caràcters.

El premi consisteix en una escultura d'Andreu Alfaro més la quantitat de 12.000 euros.

PREMI DE POESIA VICENT ANDRÉS ESTELLÉS

Jurats: *Vicenç Altaió, David Castillo, Marc Granell, Anna Maria Moix i Tònia Passola.*

Els originals hauran de tenir una extensió d'entre 80 i 100 fulls.

El premi consisteix en una escultura d'Andreu Alfaro més la quantitat de 4.000 euros.

PREMI DE TEATRE

Jurats: *Mario Gas, Julio A. Máñez i Carme Portaceli.*
L'extensió dels originals haurà de ser d'entre 80 i 100 fulls.

El premi consisteix en una escultura d'Andreu Alfaro més la quantitat de 4.000 euros.

MÉS INFORMACIÓ:

edicions **3i4** València

Pérez Bayer, 11 - 46002 València
Tel. 963 516 492 - Fax 963 529 872
e-mail: tresiquatre@tresiquatre.com
www.tresiquatre.com

EFE

El Servei d'Informació per a la Pau Internacional belga, l'IPIS, calcula que a Ruanda es guanyen nets "250 milions de dòlars en un període de 18 mesos" gràcies al coltan del Congo. Dos terços es tornen a invertir en la guerra.

Igual que abans, a l'est del Congo no hi ha cap dia sense matança. Gairebé totes les regions es troben sota control de diferents milícies i grups armats, afirma Amnistia Internacional. Es viola, dispara o es trossegen persones amb matxets. El "saqueig extensiu" dels recursos no ha disminuït en cap moment.

Sembla que només l'ONU, que hi ha enviat més de 10.000 cascs blaus, hagi pres nota d'aquest horror. No gaire lluny de la bellíssima ciutat comercial de Bukavu, a la vora del llac Kivu, enviats xinesos de l'ONU s'han atrinxerat en un petit fort amb filferro espinós, torres de vigilància de fusta i contenidors de llau-na blancs. L'estendard vermell amb estrelles grogues penja descuidadament. Els salvadors de l'Extrem Orient no es deixen veure gaire.

A l'aeroport provincial de Bukavu regna una activitat frenètica. En qüestió de minuts aterren transportadors Antonov 28. Els sacs de coltan es carreguen a tota velocitat, en un temps que ha de ser al

A l'esquerra, guerrillers patrullant una població de la regió congolese de Kivu. A la dreta, una de les escenes de crueltat sense límits entre hutus i tutsis. Les víctimes de la guerra que assola des de fa una dècada Ruanda i la República Democràtica del Congo es compten per milions.

més curt possible. Uns quants minuts després, les màquines inicien el viatge de tornada. Mentrestant, una fila inacabable de camions desmanegats, cadascú carregat amb deu barrils de 700 quilos de coltan, surten cap a Ruanda i després van en direcció Dar es Salaam, a Tanzània, on la càrrega s'embarcarà cap a Europa.

A Bukavu, una viva multitud d'estibadors negres carreguen un vell Convair dels anys cinquanta. A Europa ja faria anys que seria a l'abocador, però al regne de Swazilàndia hi ha més condescendència i encara està registrada. Teòricament, se suposa que aquest avió a hèlix porta sandàlies de plàstic, tines i llaunes de conserva per als qui treballen a les mines, i al camí de retorn va ple de mineral de coltan.

A tres quilòmetres de l'aeroport, el comandant congolès Elie Masudi seu al cobert de fusta i vigila amb poc entusiasme el tràfic de mercaderies. "La setmana passada –diu malhumorat– quatre companyies ruandeses han travessat la frontera". Cal anar en compte. Uns quants dies abans, quatre dels seus homes van morir en un tiroteig entre unitats regulars congolese i el RCD-Goma. L'únic ajut que rep Masudi és el d'uns quants

infants vestits de verd i amb Kalàixnikovs xinesos.

A la nit, la seva ràdio gralla. Durant el vol d'aproximació a la zona del coltan un Convair ha patit un accident. Anava massa ràpid per la curta pista de rodatge. Masudi ho apunta al seu bloc de notes. Ja no veurà mai més aquell avió de Swazilàndia. Ha complert amb el seu deure: ara és un munt de ferralla que es desmuntarà i es rovellarà a la selva, on els Maji-Maji controlen els camins, els boscos i també les pistes d'aterratge que van asfaltar els xinesos.

Per tornar a les mines des d'aquest lloc els bastaixos que carreguen el coltan han de travessar una vegetació impenetrable, rierols que poden experimentar grans crescudes en qüestió de minuts. Passen en canoa per l'immens Lowa, un afluent del riu Congo. Les pluges tropicals fan del sòl un terreny pantanós, però el camí forma un cordó umbilical imprescindible, única connexió amb el món exterior.

Després d'unes hores arriben a una clariana on hi ha dotze misèrrimes cabanes de fang. Els sostres de fulles de plataner són una mínima protecció contra les pluges habituals. Trenta persones han trobat aquí la seva llar, una llar que es troba al costat d'un jaciment de coltan, i l'han anomenada Nairobi.

Nairobi és el seu símbol de la riquesa: la llunyana capital de Kenya els sembla encisadora i exuberant, però fins que no hi arribin viuen del blat de moro, fesols i nous.

Fa sis anys, Nzuba Muhige, de quaranta anys, abandonava el seu poble, on tenia una parada de peix. Va arribar un moment en què ja no podia alimentar la seva dona i els seus dos fills amb els seus baixos ingressos, de manera que va marxar a la selva Nairobi a buscar coltan. Havia promès que tornaria aviat.

La seva família no l'ha tornat a veure des d'aquell dia, encara que de tant en tant els escriu: "Encara sóc viu, no us

A l'est del Congo no hi ha cap dia sense matança. Gairebé totes les regions es troben sota control de milícies

PREMI DE PERIODISME D'INVESTIGACIÓ RAMON BARNILS

EL SETMANARI EL TEMPS CONVOCA EL IV PREMI DE PERIODISME D'INVESTIGACIÓ RAMON BARNILS

La dotació del premi serà de 3.333 euros. Els treballs, inèdits i escrits en català, hauran de presentar-se al setmanari EL TEMPS (Av. del Baró de Càrcer, 37, 1r, 1a, 46001 València) abans del 30 de setembre.

L'obra guanyadora serà publicada al setmanari EL TEMPS.

El premi es farà públic durant el sopar de lliurament dels Premis Octubre que tindrà lloc a València el 30 d'octubre de 2004.

Per a més informació:

EL TEMPS

Av. Baró de Càrcer, 37, 1r, 1a
46001 València
Tel. 963 535 100 o Fax: 963 534 569
eltemps@eltemps.net
<http://www.eltemps.net>

preocupeu". Muhinge s'avergonyeix de tornar a casa amb les mans buides després d'aquests anys, per això continua buscant. El coltan ha passat a ser el seu destí.

Cinc buscadors de Nairobi es posen en marxa cada dia. Troben coltan, per exemple, al subsòl fangós del costat del llit del riu.

Per simplificar la feina han agafat el tronc d'un arbre dins del qual posen la terra i després l'omplen d'aigua. Quan passa el corrent del rierol, surt l'aigua fangosa i s'hi queden trossos de coltan negres. En una tina de plàstic se separen els minerals sense valor. Una vegada s'ha omplert el nombre suficient de sacs, els portadors recorren la pista d'asfalt i esperen els russos.

Cada dia n'aconsegueixen un quilo, diuen els buscadors. Els el paguen a 12 dòlars. Però d'aquest preu encara han de repartir el diners entre ells i també pagar el propietari d'aquella part del bosc. Els Maji-Maji els assalten i roben contínuament, i fa tres mesos van venir els saltejadors. Els van arrabassar fins i tot la roba interior.

Michel Akanga, de cinquanta-sis anys, hi penca des de fa uns quants anys. Abans havia treballat per als alemanys a les mines de piroclor de Lueshe, però d'això ja fa molt de temps. Vivia a la selva quan va esclatar la febre del coltan, quan els ruandesos van aparèixer amb 2.000 presoners hutus obligats a treballs forçats al voltant de Nairobi.

"S'hi van quedar dos anys", explica Akanga. "Van aixecar un campament militar per als vigilants i van excavar una fossa comuna per als morts." En van morir molts. Alguns, de malalties; altres, a trets o a cops. Quan els preus del coltan es van enfonsar, els tutsis van marxar amb els seus presoners i van aparèixer els Maji-Maji.

La gent del bosc sempre aguanta. No han abandonat mai l'esperança d'arribar a tenir prou diners un dia per tornar amb les seves famílies. Encara que no en tinguin prou per arribar a l'autèntic Nairobi.

Thilo Thielke
© Der Spiegel – EL TEMPS
Traducció: David Egea